

Η Νοσηλευτική του ανθρώπου ως μοναδικού προσώπου

Αφροδίτη Ραγιά

BSN, MA, MEd, EdD, Ομότιμος Καθηγήτρια Νοσηλευτικής, Πανεπιστήμιο
Αθηνών, Αθήνα

Τμήμα Νοσηλευτικής, Πανεπιστήμιο Αθηνών

ΠΕΡΙΛΗΨΗ Στο άρθρο αυτό προσεγγίζονται οι ακόλουθες παράμετροι: Η νοσηλευτική επιστήμη της φροντίδας του ανθρώπου (Υγεία, Ασθένεια και Νοσηλευτική), ο άνθρωπος ως μοναδική ψυχοσωματική προσωπική ύπαρξη και η θεώρηση του αρρώστου ως προσώπου. Η Νοσηλευτική είναι επιστήμη και τέχνη φροντίδας. Σύνθεση γνώσεων, φιλοσοφίας, κλινικής εργασίας και διαπροσωπικής επικοινωνίας. Η άσκησή της απαιτεί γνώσεις, δεξιότητες και ένα σύστημα ανώτερων αξιών, όπως είναι η ευθύνη, ο σεβασμός προς την ανθρώπινη αξιοπρέπεια και την ιερότητα της ζωής, η θυσία, η πίστη, η αγάπη. Η υγεία και η ασθένεια βιώνονται από τον άνθρωπο ως αδιαίρετη ψυχοσωματική ύπαρξη και συνεπώς απαιτείται προσαρμοζόμενη νοσηλευτική προσέγγιση χωρίς διακρίσεις. Όλοι οι άνθρωποι είμαστε θεόπλαστοι, σύνθετοι, από σώμα και ψυχή, επίγειοι και ουράνιοι, πρόσκαιροι και αθάνατοι. Ο καθένας μας όμως είναι ένα μοναδικό ανεπανάληπτο και αναντικατάστατο πρόσωπο και δεν είναι όμοιο με κανένα άλλο που έζησε ή ζει ή θα ζήσει. Στην ατίμητη αξία και μοναδικότητα του ανθρώπου ως προσώπου, τον οποίο υπηρετούμε, στηρίζεται η οικουμενική αποστολή της Νοσηλευτικής στο σύγχρονο κόσμο.

Λέξεις-κλειδιά:

- Νοσηλευτική ανθρώπου • Μοναδικότητα ανθρώπου
- Άρρωστος-πρόσωπο • Νοσηλευτικές αξίες

Υπεύθυνος αλληλογραφίας

Αφροδίτη Ραγιά
Φραγκοκκλησιάς 12, 151 25 Μαρούσι, Αθήνα
Τηλ. 210-61 98 617

Nursing of man as a unique person

Afroditi Raya

BSN, MA, MEd, EdD, Emeritus Professor of Nursing, University of Athens,
Athens, Greece

Nursing Department, University of Athens

ABSTRACT In this article the following parameters are approached: The nursing science of man's care (health, disease and nursing), man as a unique psychosomatic personal being, and view of the patient as a person. Nursing is a science and art of care. A synthesis of knowledge, philosophy, clinical work and interpersonal communication. Its practice requires knowledge, skills, and a system of higher values as these: responsibility, respect for human dignity and the sanctity of life, sacrifice, faith and love for man. Health and disease are lived by man as an indivisible psychosomatic being and consequently it is required an ever adapting nursing approach, without discrimination. Human beings are created by God, composed by body and soul, earthly and heavenly, temporary and eternal. Every one of us, however, is a unique, unrepeatable, irreplaceable person, different from any other who has lived or is living or will ever live. In the inestimable value and uniqueness of man as a person whom we serve, is based the ecumenical mission of nursing in today's world.

Key words:

- Nursing of man • Uniqueness of man
- Patient-person • Nursing values

Corresponding author

Afroditi Raya
12 Frangoklissias street, GR-151 25 Marousi, Athens, Greece
Tel. +30 210-61 98 617

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το περίγραμμα του άρθρου αυτού περιλαμβάνει τα εξής:

- Η νοσηλευτική επιστήμη της φροντίδας του ανθρώπου
- Υγεία, Ασθένεια και Νοσηλευτική
- Ο άνθρωπος ως μοναδική ψυχοσωματική προσωπική ύπαρξη
- Η θεώρηση του αρρώστου ως προσώπου.

Η ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΤΗΣ ΦΡΟΝΤΙΔΑΣ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

Η Νοσηλευτική είναι επιστήμη υγείας και τέχνη φροντίδας. Σύνθεση επιστημονικών γνώσεων, νοσηλευτικής φιλοσοφίας, κλινικής φροντίδας και διαπροσωπικής επικοινωνίας.

Η Νοσηλευτική είναι θείο έργο,¹ πνοή και ποίημα αγάπης,² μορφή ηρωισμού και θυσίας.³ Θεωρείται ηθική, δημιουργική, πολιτιστική δύναμη μέσα στην κοινωνία, εμπνεόμενη από πνευματικές πανανθρώπινες αξίες.⁴

Επομένως, η άσκησή της απαιτεί όχι μόνο επιστημονικές γνώσεις, διαπροσωπικές, διανοητικές και τεχνικές ικανότητες και δεξιότητες, αλλά και ένα σύστημα ανώτερων αρχών ως δεοντολογική βάση και φωτεινό σηματοδότη για κάθε νοσηλευτή.⁵

Η νοσηλευτική φιλοσοφία μπορεί να χρησιμεύσει ως πηγή, ως θησαυροφυλάκιο αξιών, μεταξύ των οποίων διακρίνονται η ευθύνη, ο σεβασμός προς την ανθρώπινη αξιοπρέπεια, η εχεμύθεια, η θυσία, η πίστη και η αγάπη, που μπορούν να εμπνεύσουν το νοσηλευτικό ηρωισμό, τη φροντίδα με θαλπωρή και τη χωρίς όρους αποδοχή του πάσχοντα ανθρώπου.⁶

ΥΓΕΙΑ, ΑΣΘΕΝΕΙΑ ΚΑΙ ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗ

Το εύρος της Νοσηλευτικής του ανθρώπου εκτείνεται πάνω στο συνεχές: υγεία-ασθένεια με όλες τις ενδιάμεσες δομές και προεκτάσεις τους.

Υγεία είναι η κατάσταση τέλειας σωματικής, ψυχικής και κοινωνικής ευεξίας και όχι απλώς η απουσία ασθένειας ή αναπηρίας,⁷ η ευεξία και συμμετρία των σωματικών δυνάμεων και της διάθεσης της ψυχής και η ικανότητα να χρησιμοποιεί ο άνθρωπος καλά τις δυνατότητές του.

Η υγεία είναι βασική ανθρώπινη αξία, ανθρώπινο δικαίωμα, αλλά και προσωπική ευθύνη κάθε ενήλικα ανάλογα με τις ικανότητές του.⁸ Είναι η βάση για την ανάπτυξη και πρόοδο του ατόμου και της κοινωνίας και εμφανίζει σωματικές, ψυχολογικές, κοινωνικές, εκπαιδευτικές, οικονομικές και διεθνείς παραμέτρους.⁹

Η υγεία δεν είναι σταθερή κατάσταση, αλλά δυναμική διεργασία προσαρμογής του ατόμου στα πλαίσια του περιβάλλοντος και της κοινωνικής πραγματικότητας.¹⁰

Ορισμένοι επιστήμονες θεωρούν υψηλό επίπεδο υγείας το επίπεδο όπου ο άνθρωπος εμφανίζει αυτοπειθαρχία, υγιή συνείδηση, λύση των ψυχικών και κοινωνικών συγκρούσεων, μέτρο στην ικανοποίηση επιθυμιών, δημιουργικές διαπροσωπικές σχέσεις, αποδοχή των θλίψεων, νίκη κατά των αρνητικών δυνάμεων που υπονομεύουν την υγεία.¹¹

Όλος ο πλούτος του κόσμου δεν μπορεί να εμφανιστεί ισοστάσιος έναντι της υγείας του φτωχότερου ανθρώπου: «Κρείστων πτωχός υγιής και ισχύων τη έξει ή πλούσιος μεμαστιγμένος εις σώμα αυτού. υγεία και ευεξία βέλτιον παντός χρυσίου, και σώμα εύρωστον ή όλβος αμέτρητος» (Σοφ. Σειράχ λ' 14-15).

Πολλοί και διάφοροι παράγοντες επηρεάζουν την υγεία του ατόμου. Μερικοί απ' αυτούς είναι εσωτερικοί, όπως οι κληρονομικοί, και άλλοι είναι εξωτερικοί, όπως η αγωγή του ατόμου και το φυσικό περιβάλλον.

Η αξία όμως της υγείας, κατά κανόνα, γίνεται πιο αντιληπτή με την εμφάνιση της αρρώστιας.

Η *αρρώστια* παρουσιάζεται ως διαταραχή ή παθολογοανατομική αλλοίωση σωματικού οργάνου, που επηρεάζει τις περισσότερες ή και όλες τις λειτουργίες του ανθρώπινου οργανισμού. Διαταράσσεται όλος σχεδόν ο οργανισμός με την εμφάνιση της α ή της β ασθένειας, διότι, κατά τη σύγχρονη άποψη, κάθε όργανο δεν λειτουργεί ανεξάρτητα από τα άλλα. Υπάρχει «ενιαία οργανική συλλειτουργία, διεπόμενη από τον ψυχικό παράγοντα».¹²

Η αρρώστια, ήδη, περιγράφεται ως αποτυχία ή διαταραχή στην ανάπτυξη, τις λειτουργίες και τις προσαρμογές του ψυχοσωματικού οργανισμού του ανθρώπου ως συνόλου ή ενός από τα συστήματά του με επηρεασμό ολόκληρου του ατόμου. Είναι πράγματι στενές και αλληλένδετες οι σχέσεις μεταξύ των διάφορων οργάνων και συστημάτων του οργανισμού, μεταξύ σώματος και

ψυχής και μεταξύ του όλου ανθρώπου και του περιβάλλοντός του. Πολλές φορές μια ψυχική καταπόνηση, διαπροσωπική σύγκρουση ή παρατεταμένο άγχος κάμπτουν τη φυσιολογική αντίσταση, υποβαθμίζουν την άμυνα του οργανισμού, προκαλούν ευαισθησία και επιταχύνουν την εκδήλωση της αρρώστιας.

Αποτελεί νοσηλευτική και ιατρική κλινική διαπίστωση ότι, όσο περισσότερο δυσμενείς αλλαγές συμβαίνουν στη ζωή ενός ατόμου και μάλιστα σε μικρό χρονικό διάστημα, τόσο μεγαλύτερες είναι οι πιθανότητες να νοσήσει. Τέτοιες αλλαγές δυνατόν να είναι ο θάνατος συζύγου ή στενού συγγενικού προσώπου, το οικογενειακό ναυάγιο, η απόλυση από την εργασία, η συνταξιοδότηση, οικονομικές αλλαγές και άλλα.

Η έννοια της νόσου πολύ δύσκολα μπορεί να οριστεί, διότι άλλοι μεν αισθάνονται καλά ενώ πάσχουν σοβαρά και άλλοι δεν αισθάνονται καλά, αλλά δεν είναι άρρωστοι. Συχνά δεν συμφωνεί η αντικειμενική με την υποκειμενική αντίληψη της ασθένειας και τότε το πρόβλημα περιπλέκεται.¹³

Είναι αναμφισβήτητο ότι οι άνθρωποι προσβάλλονται ευκολότερα από λοιμώξεις και άλλες ασθένειες όταν αποθαρρύνονται από τη ζωή. Ίσως δεν υπάρχει ταχύτερο αίτιο ασθένειας από το αίσθημα του ανθρώπου ότι είναι άχρηστος, ανεπιθύμητος και δεν τον χρειάζεται κανένας στο περιβάλλον του.

Ολόκληρη η διάθεση και το ψυχικό κλίμα του αρρώστου επιδρούν στην καλή ή κακή πορεία της ασθένειας. Η θέληση του αρρώστου να θεραπευθεί και η αισιοδοξία του συντελούν στην υπερνίκηση της ασθένειας. Αντίθετα, η ψυχική απογοήτευση και ο υπερβολικός φόβος χειροτερεύουν την κατάσταση.¹⁴ Αν ο ασθενής δεν έχει πόθο και ζήλο για να ζήσει, αν δεν έχει κάποιο σκοπό, η πρόγνωση του είναι κακή και όταν ακόμη είναι άριστη η νοσηλευτική και ιατρική φροντίδα. Ο Ιπποκράτης διδάσκει ότι σε κάθε ασθένεια δρα θεραπευτικά η υγιής διάνοια του αρρώστου, ενώ το αντίθετο δρα βλαπτικά: «Εν πάση νούσω το ερρώσθαι την διάνοιαν...αγαθόν. το δε εναντίον, κακόν».¹⁵

Και η μεν ψυχική κατάσταση επιδρά έμμεσα ή άμεσα στην εκδήλωση και στην πορεία της αρρώστιας. Αλλά και η αρρώστια, με τη σειρά της, επηρεάζει ολόκληρη την προσωπικότητα του ανθρώπου σε τέτοιο βαθμό, ώστε πολλαπλασιάζονται και εντείνονται οι βασικές ψυχολογικές ανάγκες του.

Η αρχαία Ελληνική Ιατρική πρώτη χαρακτήρισε την αρρώστια ως ψυχοσωματική δυσαρμονία και αντιμετώπισε τον άρρωστο ως αδιαίρετη ψυχοσωματική ύπαρξη.¹⁶ Και η σύγχρονη Ιατρική το ίδιο διακηρύττει ως ιατρικό πόρισμα.

Η αρρώστια, ανεξάρτητα από διάγνωση, αποτελεί απειλή για τον άνθρωπο με ποικίλους τρόπους. Κατά την πρώτη εισβολή της, η αρχική αντίδραση του ανθρώπου συνήθως είναι ο φόβος: φόβος του αγνώστου και του απροσδοκώτου, του παρόντος και του μέλλοντος, των στερήσεων και θυσιών τις οποίες πιθανόν θα απαιτήσει η αρρώστια, της ανάγκης αναθεώρησης των αξιών και σκοπών του έντονου πόνου, της αναπηρίας, και φόβος του θανάτου. Η αρρώστια υποχρεώνει τον άνθρωπο να αποσυρθεί από τις συνηθισμένες δραστηριότητές του, γίνεται εγωκεντρικός, αγχώδης και απαιτητικός. Η ασθένεια είναι προσωπική οδυνηρή εμπειρία και ψυχολογική κρίση.¹⁷

Συχνά όμως γίνεται και θετική εμπειρία για τον άρρωστο, όταν τον βοηθά να κατανοήσει και να διδαχθεί την αξία της υγείας και με ποιους τρόπους να την προστατεύει και να τη βελτιώνει.¹⁸ Ακόμη, μπορεί να αποτελέσει ευκαιρία δοκιμασίας της πίστης και εμπιστοσύνης του αρρώστου στο Θεό, ευκαιρία εσωτερικής αναμόχλευσης και μεταστοιχείωσης πνευματικών αξιών και ενδιαφερόντων, που είχαν προ πολλού αποχρωματιστεί και λησμονηθεί, προετοιμάζοντας έτσι για μια πνευματική αναδημιουργία. Κατά το Γρηγόριο το Θεολόγο: «κάμνουσα ψυχή εγγίζει Θεώ».¹⁹

Από όσα αναφέρθηκαν διαφαίνεται ότι το διαχρονικό και πάντοτε επίκαιρο πρόβλημα, που αποτελεί αληθινή πρόκληση αλλά και συνθέτει το μεγαλείο της Νοσηλευτικής, είναι το γεγονός ότι κάθε άνθρωπος βιώνει την κατάσταση της υγείας και την εμπειρία της αρρώστιας κατά προσωπικούς μοναδικούς τρόπους και συνεπώς χρειάζεται ιδιαίτερα προσαρμοζόμενη νοσηλευτική προσέγγιση.

Ας μελετήσουμε λοιπόν στη συνέχεια ποιος είναι ο δέκτης των νοσηλευτικών υπηρεσιών.

Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΩΣ ΜΟΝΑΔΙΚΗ ΨΥΧΟΣΩΜΑΤΙΚΗ ΠΡΟΣΩΠΙΚΗ ΥΠΑΡΞΗ

Η υψηλή ευθύνη και αποστολή της Νοσηλευτικής απορρέει από την ατίμητη αξία του ανθρώπου ως προσώπου, τον οποίο υπηρετεί.

Ο Θεός δημιούργησε τον άνθρωπο «κατ' εικόνα και καθ' ομοίωσιν» Αυτού (Γεν. α' 26).

Κατά τον Αριστοτέλη, ο άνθρωπος είναι πρωτίστως άτομον ον (αδιαίρετη ύπαρξη). «Ουκ έστιν η ψυχή χωριστή του σώματος.» Ψυχή και σώμα δεν είναι δύο διαφορετικά στοιχεία ενωμένα μεταξύ τους, αλλά δύο απόψεις της ίδιας πραγματικότητας.²⁰

Ο Μ. Βασίλειος τονίζει: «σύνθετος ο άνθρωπος εκ τε του γηίνου πλάσματος και εκ της ενοικούσης ψυχής τω σώματι».²¹

Εξαίροντας την αξία και το μεγαλείο του ανθρώπου ο Γρηγόριος Νύσσης ερωτά και απαντά ο ίδιος: «Τι εστιν άνθρωπος;... μέγα άνθρωπος».²² Και ο Γρηγόριος ο Θεολόγος θαυμάζει τον άνθρωπο ως «επίγειον και ουράνιον, πρόσκαιρον και αθάνατον».²³

Αξίζει να αναφερθεί στο σημείο αυτό πώς βλέπει ο Θεός όλους τους ανθρώπους, για να μάθουμε πού έχει την αρχή της η δεοντολογική μας αρχή: νοσηλευτική φροντίδα χωρίς διακρίσεις. Άλλωστε, σ' αυτή στηρίζεται και η οικουμενικότητα της Νοσηλευτικής. Ο ιερός Χρυσόστομος γράφει: «Δι' αυτόν (δηλαδή για τον κάθε άνθρωπο) γη, δι' αυτόν ουρανός, δι' αυτόν ήλιος και αστέρες, δι' αυτόν σελήνης δρόμοι, και ωρών και τροπών διαφοραί...δι' αυτόν ημέρα και νύξ...».²⁴ Πράγματι, ο άνθρωπος είναι ό,τι πιο πολύτιμο υπάρχει στον κόσμο αυτόν.²⁵

Και για να μην παραβλέπουμε ούτε να καταφρονούμε κανέναν άνθρωπο, υγιή ή άρρωστο ή ανάπηρο, ο ίδιος πατέρας της Εκκλησίας γράφει ότι όλοι είμαστε «ομόδουλοι και ομόσκηνοι». Γι' αυτό ο Θεός μας έδωσε μία κατοικία, αυτόν τον κόσμο, άναψε έναν ήλιο για όλους, άπλωσε μία οροφή, τον ουρανό, έστρωσε ένα τραπέζι, τη γη.²⁶

Ενώ όμως όλοι οι άνθρωποι είμαστε μέλη του ανθρωπίνου γένους με την ίδια οντολογική αξία, ο καθένας μας είναι ένα μοναδικό, ανεπανάληπτο και αναντικατάστατο πρόσωπο και δεν είναι όμοιο με κανένα άλλο που έζησε ή ζει ή θα ζήσει. Ποτέ δύο άνθρωποι δεν είναι ακριβώς όμοιοι. Ακόμη και τα μονογενή δίδυμα διαφέρουν κατά πολλούς τρόπους.

Κάθε άνθρωπος είναι διαφορετικός από τους άλλους. Όχι μόνο λόγω κληρονομικότητας και περιβάλλοντος, αλλά λόγω των ειδικών εμπειριών ζωής, της προσωπικής του αντίληψης των εμπειριών αυτών και του μοναδικού τρόπου αντίδρασης του προς αυτές, όπως

επηρεάζονται από τις σκέψεις, τα συναισθήματα και τις προηγούμενες εμπειρίες του.²⁷

Έχει σημασία όμως να μελετηθεί και πώς εμφανίζεται ο άνθρωπος όταν αρρωσταίνει.

Η ΘΕΩΡΗΣΗ ΤΟΥ ΑΡΡΩΣΤΟΥ ΩΣ ΠΡΟΣΩΠΟΥ

Αποτελεί κλινική νοσηλευτική παρατήρηση ότι ποτέ δύο άτομα δεν συμπεριφέρονται κατά τον ίδιο ακριβώς τρόπο όταν είναι άρρωστα. Και ποτέ δύο άρρωστοι δεν αντιλαμβάνονται τον πόνο κατά τον ίδιο τρόπο.²⁸

Σε κάθε περίπτωση που βιώνει το πρόσωπο και στην αρρώστια, παίζουν καθοριστικό ρόλο οι σχέσεις μεταξύ των βιοψυχοκοινωνικών και πνευματικών του διαστάσεων, που ενεργοποιούνται κάθε φορά κατά μοναδικούς τρόπους.^{29,30}

Το νόημα που δίνει ένα πρόσωπο στα συμπτώματα ή στην αρρώστια συχνά έχει τη μεγαλύτερη επίδραση στην πορεία του διαμέσου αυτής. Οι άνθρωποι μπορούν να δουν την αρρώστια από οκτώ τουλάχιστον οπτικές γωνίες: (1) η αρρώστια ως πρόκληση, (2) η αρρώστια ως εχθρός, (3) η αρρώστια ως τιμωρία, (4) η αρρώστια ως αδυναμία, (5) η αρρώστια ως ανακούφιση, (6) η αρρώστια ως στρατηγική χειρισμού του περιβάλλοντος, (7) η αρρώστια ως ανεπανόρθωτη απώλεια ή βλάβη και (8) η αρρώστια ως αξία, δηλαδή ως ευκαιρία για πνευματική ολοκλήρωση.³¹

Όταν ο άνθρωπος αρρωσταίνει, δεν δοκιμάζει μόνο τα ενοχλητικά και οδυνηρά συμπτώματα της ασθένειάς του, αλλά και ένα πλήθος προσωπικών προβλημάτων, εσωτερικών συγκρούσεων και αντιδράσεων, που πρέπει να εκτιμηθούν, να κατανοηθούν και αντιμετωπιστούν για την καλύτερη ολική και εξατομικευμένη νοσηλεία και θεραπεία του, η οποία επιχειρείται σήμερα με τη μέθοδο της νοσηλευτικής διεργασίας.

Στην κλινική νοσηλευτική πράξη κάθε μέρα διαπιστώνουμε ότι πρέπει να νοσηλεύουμε τον άρρωστο και όχι την αρρώστια. Διότι δύο άρρωστοι με την ίδια διάγνωση ποτέ δεν έχουν την ίδια πορεία. Ο ένας θεραπεύεται γρήγορα, ενώ ο άλλος καθυστερεί να αναρρώσει και καταντά ανάπηρος από κάποια μυστική ψυχική τραγωδία, που του αδυνατίζει τη θέληση και τον πόθο για τη ζωή.

Ο άνθρωπος που αρρωσταίνει είναι κάτι απείρως μεγαλύτερο από ένας στατιστικός αριθμός, μια περίπτωση

ση ασθένειας, ένα αντικείμενο εργασίας ή ένα σύνολο στερεότυπων χαρακτηριστικών, όπως π.χ. η άποψη ότι όλοι οι άρρωστοι είναι εξαρτώμενοι. Προσοχή να μην το πάθουμε: να μαθαίνουμε όλο και περισσότερα για την αρρώστια που συναντούμε και όλο και λιγότερα για το πρόσωπο που την παρουσιάζει, με τις ευλογόφανερες πάντα ίδιες δικαιολογίες: έλλειψη χρόνου, ανεπαρκής αριθμός προσωπικού, απαιτήσεις της λειτουργίας της συνεχώς νέας νοσοκομειακής τεχνολογίας, πολλαπλασιασμός των ευθυνών μας, διοικητικών και άλλων.

Η εκτίμηση της κατάστασης του αρρώστου ως μοναδικού προσώπου –το πρώτο στάδιο της νοσηλευτικής διεργασίας– πρέπει να αναζητά απαντήσεις στα ερωτήματα:

- Ποιος είναι ο άρρωστος με τη συγκεκριμένη αρρώστια;
- Τι σημαίνει στο συγκεκριμένο άνθρωπο η αρρώστια του, π.χ. αποθάρρυνση, ματαίωση σχεδίων και ελπίδων για το μέλλον, οικονομική ανασφάλεια, απώλεια της εργασίας ή διάσπαση της οικογένειας;
- Τι μπορεί να γίνει για να βοηθηθεί ο άρρωστος στα παραπάνω, εκτός της προσπάθειας ανακούφισης των συμπτωμάτων του;
- Πώς θα τον υποστηρίξουμε ψυχολογικά για να ξανακερδίσει το χαμένο αίσθημα της αυτοαξίας του ως πρόσωπου, να επαναλειτουργήσει στο έπακρο των δυνατοτήτων του και με κάποια ικανοποίηση παρά τους εσωτερικούς και εξωτερικούς περιορισμούς;³²

Οι απαντήσεις στα ανωτέρω ερωτήματα δεν μπορούν να εξασφαλιστούν με κανένα κομπιούτερ και της πιο τελευταίας τεχνολογίας, παρά μόνο με την ανάπτυξη μιας φιλοσοφίας που υπαγορεύει ενδιαφέρον και αγάπη για το πρόσωπο που είναι άρρωστο, για την αξιοπρέπεια και αξία του και περιλαμβάνει προσωπικό διάλογο μαζί του και φροντίδα του όλου ανθρώπου, ανεξάρτητα από ποια αρρώστια έχει και πόσο αυτή μπορεί να έχει προχωρήσει.

Ο νοσηλευτής παρατηρεί με ενδιαφέρον και τη συμπεριφορά του αρρώστου, η οποία έχει νόημα διότι μεταβιβάζει μηνύματα για τα συναισθήματα, τις πεποιθήσεις ή και για τη σωματική του κατάσταση και λειτουργία. Π.χ., το άγχος μπορεί να εκδηλώνεται με πόνο στο στομάχι. Η άρνηση επικοινωνίας με το περιβάλλον μπορεί να εκφράζει σωματικό πόνο. Γι' αυτό, ο

νοσηλευτής αποφεύγει τους χαρακτηρισμούς: κακή ή παράξενη συμπεριφορά, ακόμη κι αν είναι δύσκολη στο χειρισμό της. Προσπαθεί να ανακαλύψει το νόημα πίσω από κάθε συμπεριφορά, ώστε να βοηθήσει το πρόσωπο στην αντιμετώπιση της βασικής του ανάγκης, π.χ. ανακούφιση του πόνου.³³ Επισημαίνει όχι μόνο συμπτώματα και προβλήματα αλλά και τις προσωπικές θετικές δυνάμεις, την πίστη, την ελπίδα και την υπομονή του, τις σωστές συνήθειες και συμπεριφορές φροντίδας της υγείας του, τα κίνητρα, τα σχέδια και τα οράματα για τη συνέχιση της ζωής του. Αυτά θα χρησιμοποιηθούν στην ολική και εξατομικευμένη νοσηλευτική του φροντίδα για την πληρέστερη ανάρρωσή του.³⁴

ΕΠΙΛΕΓΟΜΕΝΑ

Ήδη πολλές αλλαγές πραγματοποιούνται στις μεθόδους παροχής υπηρεσιών υγείας, δεν μεταβάλλουν όμως τον ουσιώδη σκοπό της Νοσηλευτικής, τη φροντίδα του ανθρώπου. Το ζήτημα δεν είναι γιατί νοσηλεύεται αλλά πώς νοσηλεύεται ο σύγχρονος άνθρωπος σε μια εποχή συνεχούς αλλαγής.

Η Νοσηλευτική του ανθρώπου ως μοναδικού προσώπου με ύψιστη αξία μπορεί να ασκείται σ' όλες τις δομές υπηρεσιών υγείας: στο νοσοκομείο, στο σπίτι, στο σχολείο, στο κέντρο υγείας, στον παιδικό σταθμό, σε κάθε κοινωνικό ή εργασιακό περιβάλλον, στον πόλεμο και στην ειρήνη. Και προσφέρεται σε κάθε ηλικιακή ομάδα, από τη σύλληψη και τη γέννηση μέχρι τα γηρατειά και το θάνατο.

Η Νοσηλευτική έχει οικουμενική αποστολή. Υπηρετεί τον άνθρωπο ανεξάρτητα από εθνικότητα, φυλή, φύλο, χρώμα, θρησκεία, πολιτικά φρονήματα, κοινωνική θέση, μόρφωση και κατάσταση υγείας. Αυτό το εύρος και διαμέτρημα της αμέριστης φροντίδας με σεβασμό προς την ανθρώπινη αξιοπρέπεια και την ιερότητα της ανθρώπινης ζωής και με έμπρακτη αγάπη, αποτελεί τη μοναδική συμβολή της Νοσηλευτικής στο σύγχρονο κόσμο.

Θα θελήσουν οι νοσηλευτές να αναλάβουν το αγώνισμα για την ανάπτυξη της Νοσηλευτικής του ανθρώπου ως ενιαίας προσωπικής και μοναδικής ψυχοσωματικής οντότητας, μέσα στην οπτική της πραγμάτωσης της ανθρωπιστικής και οικουμενικής αποστολής της Νοσηλευτικής;

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Θεοδώρου Στουδίτου. *Ίαμβος ΙΖ' Εις τον Νοσοκόμον*. PG 99, 1785D
2. Ραγιά Α. *Η αδελφή: Το μεγαλείο του έργου της*. Αθήνα, Εκδόσεις Αδελφότητας «ΕΥΝΙΚΗ», 1972:38
3. Λανάρα Β. *Ηρωισμός και νοσηλευτική*. Δεύτερη έκδοση. Αθήνα, 1996:150
4. Χριστοφόρου Λ. Διεθνές Συμπόσιο της Ακαδημίας Αθηνών για τις Πανανθρώπινες Αξίες – Περίληψη. *Ακτίνες* 2004, 655:301–305
5. Ραγιά Α. Μπορεί να καλλιεργείται η γνώση χωρίς ταυτόχρονη καλλιέργεια των αξιών; Νοσηλευτικές προοπτικές. *Νοσηλευτική* 1995 3:121–126
6. Λεμονίδου Χ, Πέτσιου Κ, Πατηράκη Ε, Van der Arend A. Διερεύνηση της διαχρονικής εξέλιξης των κωδικών νοσηλευτικής ηθικής και δεοντολογίας και της σχετικής νομοθεσίας στην Ελλάδα. Μέρος Β'. *Νοσηλευτική* 2003, 2:150–156
7. World Health Organization. *Constitution of the World Health Organization*. WHO Chronicle, 1947, 1:29
8. Kozier B, Erb GL. *Fundamentals of nursing and procedures*. 4th ed. Menlo Park Calif, Addison Wesley, 1991
9. Μονοπώλης Σ, Μωραΐτης Ι, Κούβαρης Μ. Υγεία, ανθρωπιστική ιατρική και ιατρική εκπαίδευση. *Mat Med Gr* 1979, 7:284–292
10. Smith JA. The idea of health: A philosophical inquiry. *Adv Nurs Sci* 1981, 3:43–50
11. Tournier P. *The healing of persons*. New York, Harper & Row, 1965, xx:189
12. Γερουλάνου Μ. *Η ιατρική από πνευματικής απόψεως*. Αθήνα, 1956:19
13. Γαρδίκια ΚΔ. *Λόγοι και λόγια (Η έννοια της νόσου)*. Αθήνα, Εκδόσεις Παρισιάνου, 1992:53–62
14. Μουλοπούλου Σ. *Θεραπευτική εσωτερικών νόσων*. Αθήνα, Εκδόσεις Παρισιάνου, 1983:104
15. Ιπποκράτους Αφορισμοί 11, 33
16. Πλάτωνος Χαρμίδης 156, bcde
17. Ραγιά Α. *Βασική Νοσηλευτική–Θεωρητικές και δεοντολογικές αρχές*. Έκτη έκδοση. Αθήνα, 2005:57
18. Moch SM. Health within illness. Conceptual evolution and practice possibilities. *Adv Nurs Sci* 1989, 11:23–31
19. Γρηγορίου Θεολόγου PG 37, 530
20. Αριστοτέλους Περί ψυχής 412β, 413α
21. Μ. Βασιλείου PG 29, 340
22. Γρηγορίου Νύσσης PG 44, 280C
23. Γρηγορίου Θεολόγου PG 36, 632AB
24. Ιωάννου Χρυσοστόμου PG 55, 233
25. Ο άνθρωπος ό,τι πιο πολύτιμο. *ΖΩΗ* 2005, 4088:35
26. Ιωάννου Χρυσοστόμου PG 59, 101–102, ΕΠΕ 6, 724–726
27. Travelbee J. *Interpersonal aspects of nursing*. 2nd ed. Philadelphia, Davis Co, 1971:28
28. Potter PA, Perry AG. *Basic nursing – Theory and practice*. St. Louis, Mosby Co, 1987:49, 578
29. American Holistic Nurses' Association. *Description of Holistic Nursing*. January 1994
30. Κακαβούλη Α. Το ανθρώπινο πρόσωπο και τα όρια της ελευθερίας στη σχολική τάξη. *Ελληνοχριστ Αγωγ* 2005 525:38–43
31. Lipowski ZI. Physical illness, the individual and the coping process. *Psychiatr Med* 1970, 1:90
32. Field M. *Patients are people*. 3rd ed. New York, Columbia University Press, 1967:21,36
33. Flynn JB, Heffron Ph. *Nursing: From concept to practice*. London, Prentice-Hall, 1984:9
34. Ραγιά Α. *Νοσηλευτική ψυχικής υγείας. Ψυχιατρική Νοσηλευτική*. Πέμπτη έκδοση. Αθήνα, 2005:72–73

Υποβλήθηκε: 6/6/2005

Εγκρίθηκε: 10/1/2006